

نقش رسانه‌ها در بروز پرخشگری مسابقات ورزشی فوتبال

داوود دعاگویان^۱ * رضا عبدالرحمانی^۲ * غلامرضا پرویزی^۳

چکیده

هدف این مقاله بررسی نقش رسانه‌ها در بروز پرخشگری مسابقات ورزشی فوتبال به منظور بررسی نقش‌های متفاوت رسانه‌ها در بروز غوغاگری و اوباشگری در ورزشگاه‌های ایران در طول سال‌های اخیر است. روش تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها، کمی با تکنیک پیمایشی است. جامعه آماری کلیه تماشاگران و هواداران تیم‌های ورزشی و حجم نمونه در چهار ورزشگاه آزادی، پاس قوامین، شهدای شهر قدس و تختی است که براساس جدول مورگان ۳۸۴ نفر به صورت تصادفی انتخاب شدند و برای جلوگیری از ریزش پاسخگویان ۱۵ درصد به این حجم اضافه شد که تعداد کل به ۴۴۱ نفر ارتقا یافت. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته است و در نهایت داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS و آزمون‌های مقایسه میانگین‌ها تحلیل واریانس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان می‌دهد کلیه مؤلفه‌های رسانه‌ای تأثیرگذار در بروز پرخشگری در فوتبال با اطمینان بیش از ۹۹ درصد معنادار بوده و می‌توانند با روش‌های گوناگونی در بروز اوباشگری و خشونت‌طلبی در فوتبال مؤثر باشند.

واژگان کلیدی: خشونت و اوباشگری، فوتبال، تماشاگران، رسانه

فصلنامه مطالعات فرهنگی اجتماعی المپیک، سال اول، شماره دوم، بهار ۹۹، صص ۶۵-۴۵

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۱۰/۲۱ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۸/۱۲/۳

۱. دانشیار ارتباطات اجتماعی دانشگاه علوم انتظامی امین، نویسنده مسئول (da.doagooyan@yahoo.com)

۲. دانشیار ارتباطات اجتماعی دانشگاه علوم انتظامی امین (rar664@yahoo.com)

۳. کارشناس ارشد مدیریت پیشگیری انتظامی دانشگاه علوم انتظامی امین

مقدمه

فعالیت‌های ورزشی نیروهای پویایی را در بر می‌گیرد که در کنش متقابل با یکدیگر می‌توانند عناصر موجود در ساختارهای فرهنگی و اجتماعی را از طریق همکاری، سازگاری، جامعه‌پذیری، عملکرد گروهی، رقابت، کجروی، کنترل، ستیز، خشونت و پرخاشگری تقویت کنند یا آنها را به شکل تازه‌ای در آورند. امروز شاهد بروز بسیاری از رفتارهای ناهنجار تماشاگران فوتبال هستیم که با اصطلاحاتی نظیر «وندالیسم»^۱، «هولیگانیزم»^۲، رفتارهای ضد اجتماعی در رسانه‌ها و مجامع علمی، اجتماعی و فرهنگی مورد خطاب قرار می‌گیرند.

مسابقات ورزشی همواره کانون توجه سیاست‌مداران، صاحبان صنایع، بازرگانان، متخصصان و پژوهشگران از یک سو و عکاسان، خبرنگاران، دست‌اندرکاران مطبوعات ورزشی و رسانه‌های گروهی و رسانه‌های اجتماعی از سوی دیگر بوده و هست. فوتبال به دلیل جذابیت ویژه، یکی از پرطرفدارترین رشته‌های ورزشی شناخته می‌شود. فوتبال حرفه‌ای صحنه‌ای برای تبدیل رقابت‌های سالم ورزشی به مبارزه و درگیری‌های پدیده شده است (وثوقی و خسروی‌نژاد، ۱۳۸۸). با حرفه‌ای شدن ورزش فوتبال و افزایش هیجانات ناشی از مسابقات آن، به تدریج بر تعداد تماشاگران این رشته ورزشی افزوده شده است، به طوری که در برخی مسابقات جمعیت حاضر در استادیوم‌ها به بیش از ۱۰۰ هزار نفر هم می‌رسد و چنانچه به این تعداد بیننده‌های تلویزیونی، رادیویی و سایر طرفداران غیر فعال را نیز اضافه کنیم، به میلیون‌ها نفر نیز افزایش می‌یابد. با گذر زمان و با رواج تب فوتبال در جوامع مختلف، حساسیت‌های کاذبی نسبت به این رشته ورزشی شکل گرفته، به طوری که به بروز برخی ناهنجاری‌ها و اوباشگری در بین تماشاگران انجامیده است. پژوهش‌ها و تحقیقات انجام شده نشانگر این است که سطح و میزان انحراف و به خصوص خشونت در

-
1. Vandalism
 2. Hooliganism

ورزش، بستگی اساسی به سطح و میزان انحراف و خشونت در جامعه دارد. در یک جامعه خشن، سطح عمومی خشونت در فعالیت‌های ورزشی آن جامعه نیز منعکس می‌شود تا جایی که فیلسوف مشهور فرانسوی ژان پل سارتر گفته است: «خصوصیات یک جامعه را در فوتبال آن کشور جست‌وجو کنید» (آقایی، ۱۳۹۰: ۲). فوتبال امروز به یک پدیده گسترده اجتماعی تبدیل شده است و زن و مرد و پیر و جوان در اقصی نقاط جهان نسبت به آن حساسیت و علاقه نشان می‌دهند (افسر کشمیری، ۱۳۸۱: ۲۷). آنچه مسلم است، تماشاگران از عوامل اصلی برگزاری یک رویداد ورزشی به شمار می‌روند که همواره حضور آنها در مسابقات فوتبال بر جذابیت و رونق آن می‌افزاید، اکثر کارشناسان، مربیان و بازیکنان معتقدند بازی فوتبال بدون حضور تماشاگر معنی و مفهوم لازمه را ندارد (جهانفر، ۱۳۸۱: ۴۳). گسترش و اشاعه غوغاگری، پرخاشگری و رفتارهای اوباشگرانه تماشاگران به میزان کم و بیش زیادی در کشورهای مختلف از جمله ایران وجود دارد. پرتاب اشیاء به داخل زمین، توهین به بازیکنان و تماشاگران تیم حریف و حتی تیم خودی، فحاشی به داور و تخریب اموال ورزشگاه‌ها و حتی راه‌پله‌ها و جایگاه‌ها، تخریب صندلی‌های اتوبوس خط واحد و مترو، صدمه به کیوسک‌های تلفن، دیوارنویسی، شکستن درختان، نهال‌ها و چراغ‌های معابر، شکستن مجسمه‌های نصب شده در میداين، پارک‌ها و اماکن عمومی و بسیاری از موارد دیگر از جمله این اوباشگری است. امروزه اوباشگری خصوصاً برای کسانی که در شهرهای بزرگ و پرجمعیت زندگی می‌کنند پدیده‌ای ملموس و مشهود و واقعیتی تلخ و در عین حال گریزناپذیر است که به عنوان یکی از نمودهای زندگی اجتماعی جامعه امروزی و مدرن بروز و ظهور دارد (نیازی، ۱۳۹۳: ۱۱).

تاریخچه خشونت و پرخاشگری در ورزش ایران با ورزش فوتبال آغاز شد. در دهه ۱۳۴۰ مسابقه‌های باشگاهی تهران در تب و تاب رقابت سه باشگاه شاهین، تاج و دارایی بود. رویارویی شاهین و تاج به نوعی نماد رویارویی دو ایدئولوژی و دو اندیشه متفاوت یعنی روشنفکری و نظام‌گری یا به تعبیری دو تیم مردمی و دولتی بود (صدر، ۱۳۷۹: ۷۲). به نظر می‌رسد نخستین موج‌های خشونت و پرخاشگری در ورزش فوتبال ایران از داخل زمین‌های ورزشی شکل گرفت و سپس به سکوه‌های تماشاگران کشیده شد. همچنین سابقه برگزاری دیدارهای باشگاهی فوتبال در ایران به اوایل دهه ۱۳۵۰ شمسی بازمی‌گردد. پاییز سال ۱۳۵۸ سال پر حادثه‌ای در فوتبال تهران به شمار می‌رود. نخستین درگیری جدی بین تماشاگران

در مسابقه‌های فوتبال پس از انقلاب اسلامی به آبان‌ماه ۱۳۵۸ مربوط می‌شود. در جریان بازی دو تیم استقلال و پرسپولیس، در اواخر بازی و در حالی که نتیجه بازی یک بر صفر به سود استقلال بود. طرفداران تیم پرسپولیس به داخل زمین بازی هجوم آوردند و بازی نیمه تمام قطع شد (رحمتی، ۱۳۸۸: ۴۷). در ادامه به مواردی دیگر از وضعیت خشونت و اوباشگری در فوتبال ایران به صورت نمونه اشاره می‌گردد (جدول شماره ۱).

جدول ۱. برخی ناآرامی‌های ورزشی مسابقات فوتبال چند سال اخیر در ایران

تیم‌ها	تاریخ و مکان	تعداد تماشاگران	حوادث و ناآرامی‌های منجر به خشونت و اوباشگری
تراکتورسازی تبریز - نفت تهران	ورزشگاه یادگار امام (ره) تبریز ۹۴/۲/۲۴	نود هزار نفر	پخش شایعه مبنی بر تساوی در اصفهان که اگر اتفاق می‌افتاد باعث قهرمانی تیم تراکتورسازی می‌شد، قطع اینترنت و تلفن، تساوی بازی برده تیم تراکتور، هجوم تماشاگران به داخل زمین، اقدام به فحاشی و پرتاب سنگ و شکستن صندلی‌ها، درگیری با مأموران یگان ویژه و آسیب دیدن تعدادی از مأموران پلیس و تماشاگران.
پرسپولیس - استقلال	ورزشگاه آزادی تهران ۹۵/۱/۲۷	بیش از یکصد هزار نفر	تکمیل ظرفیت ورزشگاه و هجوم انبوه تماشاگران جهت تماشای بازی پس از اتمام مسابقات کشتی که در سالن دوازده هزار نفری برگزار شد و منجر به درگیری طرفداران دو تیم، پرتاب سنگ و فحاشی طرفداران بر روی صندلی‌ها
استقلال - اهواز - پرسپولیس	ورزشگاه تختی اهواز ۹۵/۳/۲	چهل هزار نفر	اعتراض تماشاگران استقلال اهواز به اختصاص بیش از چهل درصد ورزشگاه به تیم مهمان که قانوناً باید ده درصد باشد، تحت فشار گذاشتن تیم پرسپولیس و کسب نتیجه جهت ماندن در لیگ برتر که منجر به سنگ پرنی به سمت تماشاگران حریف و هجوم به داخل زمین شد و تعدادی از تماشاگران و افراد پلیس آسیب دیدند
استقلال - پرسپولیس	ورزشگاه آزادی تهران ۹۵/۶/۲۶	هشتاد و پنج هزار نفر	فحاشی تماشاگران دو تیم به یکدیگر و پرتاب اشیا به سمت یکدیگر، ورود دو نفر از تماشاگران به داخل زمین که قبل از رسیدن به زمین چمن توسط نیروهای پلیس دستگیر شدند.
استقلال - تراکتور سازی	ورزشگاه آزادی اهواز ۹۵/۹/۲۵	شصت هزار نفر	فحاشی و اهانت طرفداران تیم تراکتورسازی به تماشاگران استقلال که منجر به پرتاب بطری و سنگ به طرف یکدیگر گردید و با دخالت پلیس پایان پذیرفت.
فولاد - خوزستان - پرسپولیس	ورزشگاه تختی اهواز ۹۵/۱۰/۲۹	چهل هزار نفر	عملکرد ضعیف بازیکنان تیم فولاد که منجر به اعتراض تماشاگران و سنگ پرنی به سمت تیم مقابل شد.
استقلال - پرسپولیس	ورزشگاه آزادی ۹۵/۱۱/۲۳	نود هزار نفر	درگیری کاپیتان‌های دو تیم داخل زمین باعث اعتراض تماشاگران و پرتاب اشیا به سمت یکدیگر و زمین مسابقه شد و حتی سر یکی از بازیکنان آسیب سطحی دید که با اقدامات پلیس پایان یافت و همچنین پس از پایان بازی و خروج از ورزشگاه تعدادی باهم درگیر شدند و به سمت یکدیگر سنگ پرنی نمودند. در این بازی تعدادی تماشاگر آسیب دیدند.

بسیاری از جامعه‌شناسان اوباشگری فوتبالی را زاده صنعتی شدن جوامع دانسته و آن را در میان نوجوانان و جوانان جست‌وجو می‌کنند. حوادثی که به دنبال اتفاقی ورزشی یا کسب افتخاری ملی پیش می‌آید، یا اعتراضات سیاسی و اجتماعی که به اتفاقی ناگوار منجر می‌گردند و ناراحتی‌هایی که به دنبال ناکامی‌ها و ناگواری‌ها اظهار می‌شوند، تنها نمونه‌ای از واکنش‌های دسته‌جمعی است که معمولاً به عنوان معضلی اجتماعی به آن نگریسته می‌شود. لذا با توجه به مباحث یاد شده در بالا سؤال اساسی این تحقیق آن است که نقش رسانه‌ها در بروز و کنترل خشونت طرفداران تیم‌های ورزشی فوتبال در میداین مهم به ویژه میداین المپیک به چه اندازه است. این مهم می‌تواند ضمن شناسایی مؤلفه‌های رسانه‌ای پیشگیری از اوباشگری فوتبال باعث بهتر برگزار شدن مسابقات فوتبال و آرامش فوتبالی در کشور گردد.

۱. پیشینه پژوهش

– صدیق سروستانی (۱۳۸۱) در پژوهشی با عنوان «تخلیه منفعل هیجان (پژوهشی در مورد درگیری‌های حواشی مسابقات فوتبال)» با طرح این سؤال که چرا در میدان‌های ورزشی و خارج از آن، خشونت و درگیری پدید می‌آید، نتیجه می‌گیرد که تبلیغات و تحریکات رسانه‌ای، سوء مدیریت مسئولان برگزاری مسابقات و کاستی‌های فزاینده آن، تحرکات ناسالم باشگاه‌ها و مربیان، حرکات و رفتارهای ناشایست و نسنجیده و جهت‌دار برخی مربیان، داوران و بازیکنان، تربیت نادرست گروهی از طرفداران و تماشاگران تحریک شده، بی‌تجربگی و بی‌مهارتی نیروهای حافظ نظم و امنیت مسابقات و برخورد ناشایست آنان با تماشاگران و طرفداران، از جمله مهم‌ترین عوامل بروز ناآرامی و آشوب‌های درون و برون ورزشگاهی قلمداد شده است.

– جهان‌فر (۱۳۸۱) نیز در مقاله‌ای با عنوان خشونت در فوتبال، نتیجه می‌گیرد که به دلیل هیجان‌آفرینی ورزش فوتبال، نسل‌های جوان‌تر که پرشور و پر تحرک هستند، از این مسابقات بیشتر تأثیر می‌پذیرند. ارتقای فرهنگ عمومی خاصه وسایل ارتباط جمعی و جراید ورزشی، ایجاد زمینه‌های متعدد تفریح هیجان‌زا و نیز اشتغال جوانان، برنامه‌ریزی برای تربیت هیجانانگیز (به ویژه جوانان) با جلب مشارکت نیروی امنیتی و تنظیم برنامه برای تعیین روز خشونت‌زدایی فوتبال و مطلوب‌سازی نحوه بروز هیجان در دوره جوانی از جمله پیشنهادات این تحقیق است.

- فتحی و علیزاده (۱۳۸۴) در تحقیقی با عنوان «خشونت گرایشی تماشاگران و نقش رسانه‌ها در کنترل آن» به این نتیجه رسیدند که متغیرهایی مانند سن، میزان تحصیلات، شغل، عوامل محیطی، میزان رضایت از زندگی، تاثیر جو ورزشگاه، تعصب، در میزان اوباشگری مؤثر است. آن دو همچنین دریافتند که رسانه‌ها (آموزش رسانه‌ای و فرهنگ‌سازی)، در این بین نقشی تعیین کننده دارند. از میان رسانه‌ها نخست رادیو و تلویزیون، و پس از آن نشریات ورزشی بیشترین نقش را دارند.

- نورعلی و نند (۱۳۸۶)، در پایان نامه‌ای با موضوع بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر وندالیسم و اوباشگری در ورزش فوتبال با هدف تبیین عوامل مؤثر بر رفتارهای وندالیستیک و اوباشیگرانه تماشاگران مسابقات فوتبال نتیجه می‌گیرد که مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر رفتارهای وندالیستی تماشاگران فوتبال به ترتیب اهمیت و میزان تأثیر آنها، هیجان‌طلبی و عقده‌گشایی با ضریب بتای ۰/۲۹، تیم‌گرایی با ضریب ۰/۲۴، تأثیرپذیری از گروه همسالان ۰/۲، سابقه درگیری و نزاع ۰/۱۹ و از هم‌گسیختگی خانواده ۰/۱ می‌باشند.

- پاک‌نژاد و درانی (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «رفتارهای تهاجمی تماشاگران فوتبال و علل روانی و اجتماعی آن» نتیجه می‌گیرند که شیوع بیشتر رفتارهای تهاجمی کلامی مانند شعار علیه طرفداران و بازیکنان تیم رقیب و شیپور زدن در خیابان نسبت به رفتارهای تهاجمی فیزیکی است. روحیه خشونت‌طلبی تماشاگران با ضریب بتای مثبت و حضور نیروی انتظامی با ضریب بتای منفی به طور معناداری رفتار تهاجمی تماشاگران را تبیین کرد. به بیان دیگر، این نتایج نشان می‌دهد که با افزایش روحیه خشونت‌طلبی تماشاگران، میزان بروز ناآرامی‌های ورزشی افزایش پیدا می‌کند. از سوی دیگر، با افزایش میزان حضور نیروی انتظامی در ورزشگاه‌ها، میزان بروز این رفتارها کاهش داشته است.

- قاسمی و همکاران (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان توصیف جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر وندالیسم و اوباشگری در ورزش فوتبال با نمونه آماری ۳۸۴ نفره تماشاگران به شیوه نمونه‌گیری لایه‌ای در دسترس نتیجه می‌گیرند که از میان متغیرهای مورد مطالعه متغیر فرعی شامل هیجان‌طلبی و عقده‌گشایی، سابقه درگیری و نزاع، تیم‌گرایی، از هم‌گسیختگی روانی خانواده، تأثیرپذیری از گروه هم‌سالان، رسانه‌ها و تماشای فیلم‌های خشونت‌آمیز، کنترل پلیس، جماعت انبوه، بحران‌ها و وقایع زندگی، رضایت از عوامل وضعیتی، سابقه رفتار مجرمانه و تحریک مطبوعات ورزشی به طور معناداری واریانس متغیرهای وندالیسم

و اوباشگری را تبیین می‌کنند.

- اسماعیل نیا (۱۳۹۴) در مقاله خود با عنوان «اوباشگری تماشاگران فوتبال» دستیابی به تبیین علمی رفتارهای اوباشگری تماشاگران فوتبال در جامعه را زمانی امکان‌پذیر دانسته که با استمداد از شیوه‌های علمی و نیز یافته‌های پژوهشی جامعه‌شناسی ورزش و تطبیق و به کار بستن آن با در نظر گرفتن عوامل و ویژگی‌های جامعه امروز ایران صورت گیرد. روشن است که این کار نیازمند اهتمامی علمی و انجام پژوهش‌های میدانی گسترده و مطالعات نظری همه‌جانبه است.

- مرادی و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان بررسی راهکارهای پیشگیری انتظامی از بروز پرخاشگری در مجموعه‌های ورزشی پرداخته‌اند که نتایج آن نشان داد: تأثیر عوامل پنجگانه شامل: تعامل پلیس با کانون‌های فرهنگی، نظارت پلیس و بهره‌گیری از تسهیلات، آموزش و کنترل لیدرها، برنامه‌های آموزشی پلیس در رسانه‌ها، توانمندی نیروی انسانی و تجهیزات پلیس بر کاهش پرخاشگری در فوتبال ایران در حد زیاد تأثیر دارد و آموزش و کنترل لیدرها بیشترین تأثیر را دارد.

- تنبام و سینگر^۱ (۱۹۹۷) به این نتیجه رسیدند که تولیدات رسانه‌ای، جنجال‌سازی مطبوعات، رفتار ناشایست بازیکنان و مربیان تیم‌های ورزشی و عکس‌العمل خشونت‌آمیز پلیس از مهم‌ترین عوامل بروز رفتارهای وندالیستیک و اوباشگرانه در تماشاگران مسابقات ورزشی است.

- نستور کوراکیس^۲ (۱۹۹۸) به این نتیجه رسید که اکثر هواداران خشونت‌طلب یونان مجرد و به طور میانگین ۲۰ سال سن دارند. بسیاری از آنها پایگاه اقتصادی اجتماعی پایینی دارند و طبق آمار موجود بیشتر در خانواده‌های ازهم‌گسیخته پرورش یافته و مشکلات تحصیلی عدیده‌ای دارند. همچنین به لحاظ شغلی نیز درصد بالایی از آنها بیکارند. به اعتقاد کوراکیس نگرش منفی به هواداران تیم رقیب، اشتباهات داوری، نگرش تحریک برانگیز پلیس به تماشاگران، تحریکات روزنامه‌نگاران ورزشی و کسب شهرت و اعتبار از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر خشونت‌گرایی هواداران تیم‌های ورزشی می‌باشند.

- نتایج تحقیق سیمون^۳ (۲۰۰۶) نشان می‌دهد بازیکنان فوتبال، مربیان و تماشاگران از

-
1. Tenbam & Singer
 2. Curakis
 3. Simon

منابع اصلی پرخاشگری هستند و عواملی مانند کمبود اطلاعات از قوانین بازی در میان بازیکنان، مربیان و تماشاگران، ارزش موفقیت (برد)، تصمیمات داور، اختلاف نظر مربیان، بازیکنان و تماشاگران، ازدحام بیش از حد جمعیت، کنترل خشونت آمیز و پرخاشگرانه جمعیت، بروز بازی خشن از سوی بازیکنان و قضاوت ضعیف داور، باعث پرخاشگری تماشاگران می‌شوند.

- رامون اسپایج^۱ (۲۰۰۷) معتقد است که قرار گرفتن در انبوه خلق بروز رفتارهای خشن را در پی دارد و اوباشگری تماشاگران فوتبال، عامل هیجان‌زدگی و برانگیختگی ناشی از انبوه خلق شکل می‌گیرد. همچنین معتقد است که موقعیت سنی، احساس نابهنجاری، اجحاف و اختلال در روابط و رضایت فرد از تماشای مسابقه در بروز خشونت تأثیر دارند و متقابلاً احساس انتقام‌جویی و در نهایت گرایش به خشونت و پرخاشگری را در فرد تقویت می‌کنند.

۲. مبانی نظری

ارائه تعریف برای اصطلاح خشونت که مورد قبول همگان باشد، امکان‌پذیر نیست؛ زیرا نظرگاه‌های متفاوت درباره اینکه آیا باید پرخاشگری را بر اساس نتایج ملموس و عینی آن و یا بر اساس نیت و مقاصد شخصی افراد تعریف کنیم، باعث پدید آمدن تعریف‌های متفاوتی از پرخاشگری شده است. برخی از روان‌شناسان خشونت را رفتاری می‌دانند که موجب آسیب دیگران شود، یا بالقوه بتواند به دیگران آسیب بزند. این آسیب می‌تواند بدنی مانند کتک زدن، لگد زدن و گاز گرفتن، یا لفظی مانند ناسزاگویی و فریاد زدن و یا حقوقی، مانند به زور گرفتن چیزی باشد. (هنری ماسن و کارول هوستون^۲، ۱۳۹۱: ۶-۴۲۵)

اوباشگری برگردان انگلیسی واژه هولیگانسم^۳ است که به جهت تاریخی به خانواده باجگیر ایرلندی به نام پاتریک هولیگان ارجاع دارد که در قرن ۱۸ به لندن مهاجرت کردند. به همین سبب به تدریج هولیگان، اوباش معنی گرفت (ارمسترانگ و هریس، ۱۹۹۱). خشونت و پرخاشگری را می‌توان کنش یا عملی در نظر گرفت از جانب فرد یا افرادی از روی آگاهی و اراده به منظور آسیب‌رسانی فیزیکی (کتک کاری، ضرب دیدگی، صدمات

-
1. Spaidj
 2. Masuon & Hostun
 3. Hooliganism

صورت و چشم، شکستن دست و پا و وسایل و ابزارالات و...) یا روحی - روانی به دیگران انجام می‌گیرد (محسنی تبریزی، ۱۳۸۱: ۱۷۶؛ اورنسون، ۱۳۷۷). پرخاشگری و خشونت مرسوم در بازی فوتبال (را که در اشکال مختلف زد و خورد، شکستن، شعار دادن، عربده کشی، صدمه زدن، فحش دادن و...) اوباشگری می‌نامند. اوباشگری به عنوان آشکارترین جلوه اجتماعی خشونت در ورزش فوتبال است که برای نخستین بار در فوتبال انگلستان (در دهه ۶۰ میلادی) نمایان شد. سپس در کشورهای دیگر صاحب فوتبال مانند آلمان، ایتالیا، هلند، بلژیک، ترکیه، آرژانتین، مصر و... به عنوان پدیده‌ای اجتماعی نمایان شد (رحمتی، ۱۳۸۱).

اوباشگری مسئله‌ای اجتماعی، و از آشکارترین جلوه‌های خشونت در ورزش و به خصوص در فوتبال است که از دهه ۱۹۶۰ و در رقابت‌های فوتبال انگلستان توجه محققان علوم اجتماعی را به خود جلب کرد. از ابتدای به وجود آمدن پدیده اوباشگری تا به امروز، جامعه‌شناسان و محققان علوم اجتماعی هرگز تعریف واحد و ساده‌ای از آن نکرده‌اند. پیرسون (۲۰۰۶) اوباشگری فوتبال را اغتشاشاتی می‌داند که هواداران فوتبال به راه می‌اندازند. معمولاً این تعریف شامل فعالیت‌های جنایی است و در بیشتر موارد قبل یا بعد از مسابقه رخ می‌دهد. این رفتارهای اوباشگرایی گروهی انجام می‌شوند. این گروه‌ها اغلب خودجوش هستند، هر چند برخی از آنها از پیش برنامه‌ریزی شده‌اند. این گروه‌ها گاه خود را به باشگاه‌ها مرتبط می‌سازند تا برخورد و درگیری ایجاد کنند (قاسمی و ذوالاکتاف و نورعلی‌وند، ۱۳۸۸). اصطلاح اوباشگری فوتبال، مفهوم علمی اجتماعی یا روان - اجتماعی نیست، بلکه اصطلاح ساخته‌شده برخی از مدیران و رسانه‌هاست. به همین دلیل از دقت لازم برخوردار نیست و اشکال گوناگون رفتارهایی که کم و بیش به طور مستقیم در زمینه‌های وابسته به فوتبال رخ می‌دهد در برمی‌گیرد. از این‌واژه برای برچسب زدن به رفتارهایی مانند اشکال متفاوت خشونت کلامی و فیزیکی، پرتاب اشیاء به افراد، آسیب‌رسانی به وسایل و امکانات باشگاه‌ها و استادیوم‌ها، نزاع و درگیری و حتی نزاع با سلاح‌هایی مثل چاقو و اسلحه استفاده می‌شود این گونه رفتارها هم پیرامون زمین فوتبال و هم نزاع و درگیری بین طرفداران وفادار تیم‌های باشگاهی اتفاق می‌افتد. امروزه حتی غیر از روز مسابقه در جاهای دورتر از باشگاه مثل ایستگاه‌های اتوبوس و مترو نیز رخ می‌دهد (پاک نژاد، ۱۳۸۸).

ورزش فوتبال از از معدود رشته‌هایی است که با پا انجام می‌شود و بر خلاف بسیاری از ورزش‌ها که کاملاً متکی به ابزارها هستند یک ورزش غیر ابزاری محسوب می‌شود و یک ورزش بین رشته‌ای است بدین معنی که جلوه‌هایی از دیگر ورزش‌ها مانند دو و میدانی، راگبی و غیره... در آن دیده می‌شود و در مقایسه با سایر سایر رشته‌های ورزشی، ورزش بسیار پیش‌بینی‌ناپذیر است که جذابیت آن در همین است (عنبری، ۱۳۸۵: ۱). آشکارترین نمونه رفتارهای خشونت‌آمیز بین طرفداران فوتبال، پدیده اوباشگری است که امروزه به شکل نسبتاً سازمان یافته، در کشورهای صاحب فوتبال، به ویژه اروپا رواج دارد. بر اساس یکی از تئوری‌های روانشناسی تحت عنوان دیس پلسمنت^۱ یا جابه‌جایی، رنج و ناکامی حاصل از عدم تحقق هدف یا اهداف موجب تحریک کینه، دشمنی و عداوت در فرد ناکام می‌شود، ولی وقتی علت ناکامی مشخص نباشد یا فرد به دلیل عدم دسترسی به منبع یا منابع ناکامی، یا ترس از انتقام یا عدم توانایی در تلافی و ناکامی خود و امکان اینکه پرخاش جویی و خشونت را بر سر عامل ناکامی خود تخلیه کند، وجود نداشته باشد، هدف پرخاش جویی خود را جابه‌جا می‌کند. از نظر این رویکرد فکری، یکی از بهترین مکان‌ها جهت تخلیه موارد یادشده ورزشگاه می‌باشد، اگر مورد کنترل قرار نگیرد منجر به وجود آمدن اوباشگری و زد و خورد بین تماشاگران می‌گردد. دیدگاه‌های جدید این تئوری بیان می‌دارد که دامنه تجلی و بروز پرخاشگری در عرصه ورزش، به عوامل مختلفی بستگی دارد که در این میان می‌توان به فراوانی شکل‌گیری و بروز ناکامی، آستانه تحمل افراد در جامعه به هنگام بروز ناکامی (که گزارش‌ها در ایران حاکی از آستانه بسیار پایین مردم است)، میزان رویدادهایی که منجر به ناکامی می‌شوند و نیز دامنه انتظارات فرد در مقابل مجازاتی که به رفتار پرخاش جویانه تعلق می‌گیرد، اشاره کرد.

برخی دیگر از نظریه پردازان حوزه پرخاشگری فوتبال با پیروی از نظریه یادگیری اجتماعی باندورا^۲ سه منبع مهم پرخاشگری فوتبال را در گروه مرجع فعلی افراد شامل ورزشکاران، مربیان، اعضای خانواده و دوستان، ساختار فعالیت ورزشی و نحوه اعمال مقررات توسط دست‌اندرکاران و مقامات فعالیت‌های ورزشی (سیستم تنبیه و تشویق) و طرز تلقی رسانه‌ها می‌دانند. این تئوری به عوامل وضعیتی (عواملی که نه از قبل، بلکه با توجه به

-
1. Displasment
 2. Bandura

شکل‌گیری وضعیت خاص در مکان و فضای خاص خشونت شکل بگیرد) اشاره می‌کند (دانینگ و پاتریک و آین، ۱۹۹۱).

یکی دیگر از نظریه‌پردازان حوزه پرخاشگری فوتبال نظریه بازگشتی است که توسط «جان کرد»^۱ در اوایل دهه نود با تلفیقی ناقص از نظریه‌های روان‌شناسی و جامعه‌شناسی، سعی کرد به تبیین رفتار پرخاشگرایانه طرفداران فوتبال بپردازد. او معتقد بود که رفتار انسان کاملاً ناپایدار است و یک فرد اوباش که در یک موقعیتی مبادرت به شکستن یک شیشه می‌کند، در موقعیت‌های دیگر ممکن است که به عمل کاملاً متفاوتی دست بزند. او به وضعیت‌های فراعاطفی اشاره می‌کند و معتقد است که رفتار او باش عمدتاً به منظور ایجاد هیجان و خشنودی ناشی از رها شدن از قواعد و محدودیت‌ها (شبیبه آنچه که کوهن در خصوص رفتارهای پرخاشجویانه نوجوانان و جوانان اشاره کرده) صورت می‌گیرد. وی نوعی لذت عاطفی و احساسی از این اعمال برای افراد در نظر می‌گیرد که البته این تئوری نیز مورد انتقادات فراوانی قرار گرفت و آن چنان که باید مطرح نشد (Ceshmor, 1998, 2000).

مکتب رفتارگرایانه آکسفورد با استفاده از تکنیک‌های مشاهده مشارکتی و مشاهده میدانی مصاحبه‌های کیفی و دوربین‌های ویدئویی نیز بیان می‌دارند که پرخاشگری به شکل امروزی خود پدیده جدیدی نیست، بلکه در طول تاریخ به صورت نمادین و شعارگونه وجود داشته است و اگرچه ممکن است شالوده زیست‌شناسانه داشته باشد، اما شرایط، انگیزش، فعالیت رسانه‌ها و نحوه جلوگیری از آن اجتماعی در بروز پرخاشگری فوتبال مؤثر است. اگرچه اعتقاد دارند که درباره خشونت و اوباشگری طرفداران فوتبال بزرگ نمایی شده است. این نظریه‌پردازان اعتقادشان بر این بود که اگر مجراهای سودمندی مانند فعالیت‌های ورزشی برای این پرخاشجویی وجود نداشته باشد، موجب می‌شود که انسجام یا همبستگی اجتماعی تحت تأثیر قرار بگیرد، اما در مقابل اگر چنین مجراهایی فراهم شود، موجب همبستگی اجتماعی نیز می‌شود (Daning, 1993).

آرمسترانگ و هاریس^۲ نیز به عنوان نظریه‌پردازان انسان‌شناختی خشونت و پرخاشگری، بر این باور بودند که هدف اصلی طرفداران و هواداران سرسخت تیم‌های

1. Kered

2. Armestrang & Hareis

فوتبال تحقیر نمادین هواداران و تماشاگران تیم‌های رقیب است. این دو پژوهشگر مرزبندی آشکاری بین خشونت واقعی و نمادین قایل می‌شوند. خشونت واقعی کنشی است که منظور از انجام آن وارد کردن آسیب فیزیکی به شخص یا اشخاص دیگر است، در حالی که خشونت نمادین شامل تهدید به وارد ساختن آسیب فیزیکی است. به اعتقاد این پژوهشگران، هدف اصلی اوباشگران، خشونت واقعی نیست و این افراد هر چند دارای پتانسیل خشونت هستند، اما تنها یک نوع خشونت که سطح «پایینی» دارد و بین سایر گروه‌های محروم جامعه نیز وجود دارد، از آنان بروز می‌کند (ویلیامز، ۱۳۷۹).

همچنین بر پایه نظریه کاشت گرنبر می‌توان گفت که تلویزیون در دنیای کنونی دارای قدرت تأثیرگذاری و القای واقعیات مورد نظر خود بر هستی اجتماعی و فکری مردم است. او معتقد است که استفاده زیاد از تلویزیون باعث ایجاد توده‌ای همگن و بیمناک خواهد شد (هنری، ۱۳۹۱). بینندگان پرمصرف با خشونت تلویزیونی ارتباط بیشتری داشته و بنابراین همچون یک بیمار به «سندرم دنیای پست» دچار می‌شوند. سندرمی که شالوده فکری آن دنیا را بسیار بدتر از آن چیزی می‌داند که در واقعیت وجود دارد. در پژوهشی مشخص شد که برنامه‌های تلویزیونی خشونت‌آمیز منجر به شکل‌گیری باوری در ذهن بینندگان می‌شود که طبق آن وقوع جرم را از آنچه که در واقعیت جامعه وجود دارد، بسیار بدتر و وحشتناک‌تر تصور می‌کنند. گرنبر این پدیده را سندرم دنیای پست می‌نامد. سندرم دنیای پست هنگامی روی می‌دهد که فرد به تماشای بیش از حد برنامه‌های خشونت‌آمیز تلویزیونی می‌پردازد. در نتیجه در ذهن او دنیا به صورت یک محل خبیث دیده می‌شود که جایی برای خشونت و اوباشگری است (Gerbaner, 1980). نتیجه تحقیقات نشان می‌دهند که عوامل رسانه‌ای نیز از عوامل مهمی است که در رفتارهای پرخاشگرایانه و اوباشگری جامعه مؤثرند. این عوامل شامل رفتارهایی از جمله نمایش خشونت از تلویزیون، استفاده از الفاظ تحریک‌آمیز از سوی گزارشگر مسابقه، گزارش پراشتهاب و هیجانی، طرفداری گزارشگر از تیمی خاص، پرداختن به حواشی بازی و تأکید بر مسائل کم‌اهمیت در بازی می‌باشند (کشتگر، ۱۳۹۱).

۳. روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نقطه نظر روش گردآوری داده‌ها، یک روش کمی با تکنیک پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش کلیه تماشاگران، هواداران،

لیدرهای باشگاه‌ها، خبرنگاران ورزشی، داوران، کادر فنی تیم‌ها، نیروهای پلیس (یگان ویژه) را که در برگزاری مسابقات فوتبال لیگ برتر در سال ۹۵ دخیل می‌باشند، شامل می‌شود. با توجه به این که ظرفیت بزرگترین ورزشگاه ایران یکصد هزار نفر می‌باشد جهت رسیدن به نتایج دقیق‌تر نمونه آماری براساس جدول مورگان ۳۸۴ نفر به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند که برای جلوگیری از ریزش پاسخگویان ۱۵ درصد به این حجم اضافه شد که تعداد کل به ۴۴۱ نفر ارتقا یافت. روش نمونه‌گیری بدین صورت بوده است که چهار ورزشگاه آزادی، پاس قوامین، شهدای شهر قدس و تختی که جزء بازی‌های مهم و پرتماشاگر لیگ برتر محسوب می‌شوند انتخاب شده و پرسشنامه‌های تحقیق به صورت تصادفی در بین تماشاگران توزیع و در نهایت در چهار روز مختلف یاد شده به ورزشگاه‌های ذکر شده مراجعه و پرسشنامه بین جامعه آماری مدنظر حاضر در ورزشگاه‌ها توزیع و پس از تکمیل از آنها جمع آوری شد. در نهایت از بین ۴۴۱ پرسشنامه، ۳۸۴ پرسشنامه انتخاب و در مسیر ارزیابی قرار گرفت. همانطوری که گفته شد، ابزار گرد آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته است که قبل از اجرا اعتبار و پایایی آن (با احتساب ضریب آلفای ۰/۸۱) مورد تأیید قرار گرفت. در نهایت داده‌های به دست آمده با استفاده از نرم‌افزار آماری spss و آزمون‌های مقایسه میانگین‌ها، تحلیل واریانس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

۴. یافته‌های تحقیق

جدول ۲. توزیع درصد فراوانی بر اساس سن نمونه آماری

درصد	فراوانی	سن
۲۱	۷۵	۲۰ سال و کمتر
۴۵	۱۵۶	۲۱ تا ۳۰ سال
۲۵	۹۰	۳۱ تا ۴۰ سال
۹	۲۹	۴۱ سال و بالاتر
۱۰۰	۳۵۰	جمع کل

جدول ۳. توزیع درصد فراوانی افراد نمونه آماری بر اساس سطح تحصیلات

درصد	فراوانی	تحصیلات
۴۶	۱۵۹	دیپلم وزیر دیپلم
۱۶	۵۹	کاردانی
۲۸	۹۹	کارشناسی
۱۰	۳۳	کارشناسی ارشد و بالاتر
۱۰۰	۳۵۰	جمع کل

جدول ۴. توزیع درصد فراوانی افراد نمونه آماری بر اساس شغل

درصد	فراوانی	شغل
۲۰	۷۱	دانشجو و محصل
۱۴	۴۹	کارمند
۳۷	۱۳۰	آزاد
۲۲	۷۹	بیکار
۷	۲۱	سایر
۱۰۰	۳۵۰	جمع کل

جدول ۵. توزیع درصد فراوانی افراد نمونه آماری بر اساس سابقه حضور در ورزشگاه

درصد	فراوانی	سابقه حضور در ورزشگاه
۴۵	۱۵۹	۱ تا ۵ سال
۳۸	۱۳۳	۶ تا ۱۰ سال
۱۲	۴۲	۱۱ تا ۱۵ سال
۵	۱۶	بیش از ۱۶ سال
۱۰۰	۳۵۰	جمع کل

جدول ۶. توصیف میانگین تأثیر رسانه‌ها در گرایش به اوباشگری

انحراف استاندارد	میانگین	گویه
۱/۱۳	۳/۷۷	تأکید بر این که در حق برخی تیم‌ها اجحاف، بی‌عدالتی و ناداوری شده، در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟
۱/۰۹	۳/۶۵	ارائه گزارش‌ها از حواشی مسابقات فوتبال از تلویزیون در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟
۱/۰۹	۳/۶۴	برجسته‌سازی بیش از پیش برخی بازی‌ها مانند دربی‌ها، در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟
۱/۱۳	۳/۶۰	ارائه گزارش‌ها در خصوص وضعیت باشگاه‌ها و تبعیض‌های فدراسیون‌ها در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟
۱/۰۵۷	۳/۵۹	ارائه گزارش‌ها و عکس‌های تحریک‌کننده از طریق روزنامه‌ها و سایر مطبوعات ورزشی در در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟
۱/۰۸	۳/۵۸	ارائه اخبار و تفسیرهای جنجال‌برانگیز از زندگی شخصی و خصوصی بازیکنان فوتبال در شبکه‌های مجازی در گرایش تماشاگران به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟
۱/۱۰	۳/۵۸	ارائه تاریخچه بازی‌ها، برتری‌ها، تعداد طرفداران، کوری خواندن‌ها، و... در رسانه‌های مختلف در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟
۱/۱۰	۳/۳۶	پخش گزارش‌ها از طریق ماهواره‌ها تا چه حد در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟

در بررسی توصیفی گویه‌های مربوط به شاخص تأثیر رسانه مشخص می‌شود، گویه «تأکید بر اینکه در حق برخی تیم‌ها اجحاف، بی‌عدالتی و ناداوری شده، در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟» با میانگین ۳/۷۷ در رتبه اول و گویه «ارائه گزارش‌ها از حواشی مسابقات فوتبال از تلویزیون در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟» با میانگین ۳/۶۵ در رتبه دوم و گویه «برجسته‌سازی بیش از پیش برخی بازی‌ها مانند دربی‌ها، در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟» با میانگین ۳/۶۴ در رتبه سوم قرار دارند.

جدول ۷. بررسی نرمال بودن توزیع داده ها

سطح معناداری	مقدار آزمون k-s	شاخص
۰/۱۶	۱/۱۱	تأکید بر اینکه در حق برخی تیمها اجحاف، بی عدالتی و ناداوری شده، درگرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوپاشگری در ورزشگاهها مؤثر است؟
۰/۳۰۲	۱/۴۳	ارائه گزارشها از حواشی مسابقات فوتبال از تلویزیون درگرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوپاشگری در ورزشگاهها مؤثر است؟
۰/۱۲۱	۲/۳۵	برجسته سازی بیش از پیش برخی بازیها مانند دربیها، درگرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوپاشگری در ورزشگاهها مؤثر است؟
۰/۱۲	۱/۱۷	ارائه گزارشها در خصوص وضعیت باشگاهها و تبعیضهای فدراسیونها در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوپاشگری در ورزشگاهها مؤثر است؟
۰/۲۱۴	۱/۸۳	ارائه گزارشها و عکسهای تحریک کننده از طریق روزنامهها و سایر مطبوعات ورزشی در درگرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوپاشگری در ورزشگاهها مؤثر است؟
۰/۲۱۱	۱/۸۱	ارائه اخبار و تفسیرهای جنجال برانگیز از زندگی شخصی و خصوصی بازیکنان فوتبال در شبکههای مجازی درگرایش تماشاگران به خشونت و اوپاشگری در ورزشگاهها مؤثر است؟
۰/۲۴	۱/۰۲	ارائه تاریخچه بازیها، برتریها، تعداد طرفداران، کوری خواندن، ها،... در رسانههای مختلف درگرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوپاشگری در ورزشگاهها مؤثر است؟
۰/۳۷	۱/۲۲	پخش گزارشها از طریق ماهوارهها تا چه حد در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوپاشگری در ورزشگاهها مؤثر است؟

در بررسی نرمال بودن توزیع دادهها مشخص می شود، مقدار K-S و سطح معناداری که بیش از ۰/۰۵ می باشد می توان با اطمینان ۹۵ درصد بیان کرد توزیع دادهها نرمال است و باید از آزمونهای پارامتریک برای آزمون فرضیات و پاسخ به سوالات استفاده کرد، بنابراین مطلوب است.

۴-۱. آزمون آماری

جدول ۸. مقدار آزمون شاخص تأثیر خانوادهها

سطح معناداری	مقدار آزمون t	میانگین	عنوان شاخص
P<0.01	۶/۰۱۰	۳/۳۲	تأکید بر این که در حق برخی تیمها اجحاف، بی عدالتی و ناداوری شده، درگرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوپاشگری در ورزشگاهها مؤثر است؟
P<0.01	۱۳/۸۶	۳/۵۵	ارائه گزارشها از حواشی مسابقات فوتبال از تلویزیون درگرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوپاشگری در ورزشگاهها مؤثر است؟
P<0.01	۱۵/۷۴	۳/۶۰	برجسته سازی بیش از پیش برخی بازیها مانند دربیها، درگرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوپاشگری در ورزشگاهها مؤثر است؟
P<0.01	۱۹/۸۰	۳/۷۷	ارائه گزارشها در خصوص وضعیت باشگاهها و تبعیضهای فدراسیونها در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوپاشگری در ورزشگاهها مؤثر است؟

نقش رسانه‌ها در بروز پرخاشگری مسابقات ورزشی فوتبال ۶۱

عنوان شاخص	میانگین	مقدار آزمون t	سطح معناداری
ارائه گزارش‌ها و عکس‌های تحریک کننده از طریق روزنامه‌ها و سایر مطبوعات ورزشی در درگرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟	۳/۸۴	۲۰/۵۳	P<0.01
ارائه اخبار و تفسیرهای جنجال برانگیز از زندگی شخصی و خصوصی بازیکنان فوتبال در شبکه‌های مجازی درگرایش تماشاگران به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟	۴/۰۱	۲۱/۰۳	P<0.01
ارائه تاریخچه بازی‌ها، برتری‌ها، تعداد طرفداران، کوری خواندن‌ها و... در رسانه‌های مختلف درگرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟	۴/۱۱	۳۲/۲۳	P<0.01
پخش گزارش‌ها از طریق ماهواره‌ها تا چه حد در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟	۴/۲۱	۴۱/۱۹	P<0.01

با توجه به مقدار آزمون‌های تی یک متغیره و نتایج این آزمون‌ها که مؤید این واقعیت است که کلیه مؤلفه‌های رسانه‌ای تاثیرگذار در بروز پرخاشگری در فوتبال با اطمینان بیش از ۹۹ درصد معنادار بوده و می‌توانند با روش‌های گوناگونی در بروز اوباشگری و خشونت طلبی در فوتبال مؤثر باشند. به ویژه باید به نقش پخش گزارش‌ها از طریق ماهواره‌ها اشاره کرد که در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری بسیار مؤثر هستند.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادات

با توجه به نتایج به عمل آمده از تجزیه و تحلیل اطلاعات به وسیله نرم‌افزار spss، در بررسی سن پاسخ‌دهندگان مشخص شد، ۲۱ درصد از پاسخ‌دهندگان در گروه سنی ۲۰ سال و کمتر ۴۵ درصد در گروه سنی ۲۱ تا ۳۰ سال، ۲۵ درصد در گروه ۳۱ تا ۴۰ سال، و ۹ درصد نیز ۴۱ سال و بالاتر می‌باشند. نتایج نشان می‌دهد اغلب افراد که جهت تماشای مسابقات فوتبال به ورزشگاه‌ها مراجعه می‌کنند در سن جوانی هستند که معمولاً در این سن اغلب افراد دارای روحیه هیجانی و تحریک‌پذیر بوده و خیلی زود به محرک‌ها پاسخ می‌دهد. بنابراین مسؤلان امر در بحث برنامه‌ریزی باید به این مسئله توجه خاص داشته باشند.

در بررسی میزان تحصیلات مشخص شد، ۴۶ درصد تماشاگران دارای تحصیلات دیپلم و زیر دیپلم، ۱۶ درصد کاردانی ۲۸ درصد کارشناسی و ۱۰ درصد کارشناسی ارشد و بالاتر هستند. با توجه به نتایج سطح تحصیلات تماشاگران حدود ۵۴ درصد جامعه آماری دارای تحصیلات دانشگاهی و عالی بوده‌اند که این موضوع نسبت به تحقیقات صورت

گرفته قبل مانند پژوهش شیخ و همکاران (۱۳۸۶) افزایش چشمگیری را نشان می‌دهد و با یافته‌های آن که اعلام می‌دارد بین سطح تحصیلات و گرایش به خشونت رابطه معکوس وجود دارد متفاوت است. می‌توان این موضوع را به بالا رفتن سطح سواد در جامعه با توجه به سیاست‌های حاکمیتی مبنی بر تأکید به سوادآموزی و ریشه کن کردن بی‌سوادی نسبت داد. این شاخص موضوع دیگری را نیز نمایان می‌کند و آن بحث پدیده گمنامی و گم‌شدگی در خلق است، در بررسی مشاغل و تحصیلات افراد مشاهده شد افراد دارای تحصیلات عالی و مشاغلی مانند پزشک، وکیل، مدرس دانشگاه، مدیران عالی شرکت‌ها و غیره... نیز بین تماشاگران بودند که همانند سایرین نسبت به مسائل و اتفاقات عکس‌العمل منفی نشان می‌دادند. با توجه به نتایج می‌توان استنباط کرد که نزدیک به ۶۰ درصد تماشاگران را افرادی تشکیل می‌دهند که پای ثابت قضیه‌اند و از کسانی هستند که جهت تماشای بازی‌ها به ورزشگاه‌ها مراجعه می‌کنند بنابراین می‌توان از پاسخ‌های آنان بهره‌برداری بهینه کرد و برای فرهنگ‌سازی از نظرات آنان در غالب پرسشنامه‌های نظر سنجی استفاده نمود، چراکه یکی از اصول مدیریت جهت خط‌مشی گذاری بهره‌گیری از نظرات عمومی افراد در گیر مسئله می‌باشد.

در بررسی توصیفی گویه‌های مربوط به شاخص تأثیر رسانه مشخص می‌شود، گویه «تأکید بر این که در حق برخی تیم‌ها اجحاف، بی‌عدالتی و ناداوری شده، در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟» با میانگین ۳/۷۷ در رتبه اول و گویه «ارائه گزارش‌ها از حواشی مسابقات فوتبال از تلویزیون در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟» با میانگین ۳/۶۵ در رتبه دوم و گویه «برجسته‌سازی بیش از پیش برخی بازی‌ها مانند دربی‌ها، در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوباشگری در ورزشگاه‌ها مؤثر است؟» با میانگین ۳/۶۴ در رتبه سوم قرار دارند. نتیجه این فرضیه با نتایج تحقیقات (کشتگر، ۱۳۹۱) که نشان می‌دهند عوامل رسانه‌ای نیز از عوامل مهمی است که در رفتارهای پر خاشگرایانه و اوباشگری جامعه مؤثرند و بخشی از نتایج تحقیق تنبام و سینگر (۱۹۹۷) که بیان می‌دارد تولیدات رسانه‌ای و جنجال‌سازی مطبوعات در بروز رفتارهای اوباشگرانه در مسابقات ورزشی مؤثر است، نزدیکی دارد. همچنین نتایج آزمون آماری نشان می‌دهد که با اطمینان بیش از ۹۹ درصد می‌توان نتیجه گرفت رسانه‌ها با روش‌های گوناگونی در بروز اوباشگری و خشونت‌طلبی

در فوتبال مؤثر هستند. به ویژه باید به نقش پخش گزارش‌ها از طریق ماهواره‌ها اشاره کرد که در گرایش تماشاگران فوتبال به خشونت و اوياشگری بسیار مؤثر هستند. با توجه به نتایج، پیشنهادهای زیر ارائه شده است:

- رسانه‌ها سعی نمایند به پخش مصاحبه‌ها و تفسیرهای جنجالی و عکس‌های تحریک‌آمیز کمتر توجه کنند.

- رسانه‌ها در پخش برنامه‌های ورزشی به موضوعات حاشیه‌ای مانند اجحاف و بی‌عدالتی حق تیم‌ها، ناداوری‌ها، مسائل خانوادگی بازیکنان و غیره ... کمتر توجه نمایند و سعی در بزگنمایی این گونه مسائل نداشته باشند.

- رسانه قبل از برگزاری دربی یا شهرآورد استان‌ها به ویژه تیم‌های استقلال و پرسپولیس در تهران کمتر به برجسته‌سازی آن پردازند و این بازی‌ها را به سان دیگر بازی‌های لیگ نگاه کنند.

- سردبیران برنامه‌های ورزشی اعم از دیداری، شنیداری و نوشتاری تلاش نمایند با کمک یک تیم از جامعه‌شناس، روان‌شناس و پلیس نسبت به ساخت برنامه‌ها و فیلم‌ها و چاپ مطالبی با موضوع ورزش و خشونت ورزشی و پیامدهای آن و همچنین فراهم آوردن زمینه نزدیک شدن دیدگاه‌های تماشاگران دو تیم پر طرفدار و حاشیه‌ساز در آگاه‌سازی جوانان و نوجوانان نقش مهمی ایفا نمایند و از این طریق به احساسات و عواطف مخاطبان سمت و سویی خاص بخشند.

- گزارشگران ورزشی سعی نمایند از به کار بردن الفاظ تحریک‌آمیز له یا علیه تیم یا فرد خاص تا حد امکان خودداری نمایند.

- دعوت از بازیکنان مهم و طرفدار دو تیم ورزشی در رسانه‌ها و بیان مطالبی از سوی آنان با هدف پیشگیری از بروز خشونت ورزشی، در روزهای منتهی به برگزاری بازی‌های حاشیه‌دار و شهرآوردها راهکار مهم دیگری است که باید از سوی مسئولان برگزاری لیگ فوتبال و پلیس دنبال شود و رسانه ملی در این زمینه نقش مهمی باید ایفا کند.

فهرست منابع

- ارونسون، الیوت (۱۳۷۷)، **روان‌شناسی اجتماعی**، ترجمه حسین شکرکن، تهران: رشد
- افسر کشمیری، بیژن (۱۳۸۱)، نگاهی به خشونت در فوتبال، **فصلنامه علوم اجتماعی**، شماره ۱۹.
- آقایی، حسن (۱۳۹۰)، **بررسی علل بروز وندالیسم بین تماشاگران فوتبال در ورزشگاه آزادی تهران**، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اراک
- پاک‌نژاد، محسن و کمال درانی (۱۳۸۸). رفتارهای تهاجمی تماشاگران فوتبال و علل روانی و اجتماعی آن، **فصلنامه رشد و یادگیری حرکتی- ورزشی**، شماره ۳
- جهانفر، محمد (۱۳۸۱)، **خشونت در فوتبال قابل پیشگیری است**، **نامه علوم اجتماعی**، شماره ۱۹، بهار و تابستان.
- رحمتی، محمد مهدی (۱۳۸۸)، **عوامل جامعه‌شناسانه خشونت و پر خاشگری در فوتبال**، دانشگاه گیلان
- صدیق سروستانی، رحمت الله (۱۳۸۱)، **تخلیه منفعل هیجان یا تزریق فعال خلعجان (پژوهشی در مورد درگیری‌های حواشی مسابقات فوتبال)**، **نامه علوم اجتماعی**، شماره ۱۹، بهار و تابستان.
- فتحی، محمد و عبدالرحمان علیزاده (۱۳۸۴)، **خشونت گرای تماشاگران و نقش رسانه‌ها در کنترل آن**، **فصلنامه پژوهش و سنجش**. سال دوازدهم. شماره ۲۲ و ۲۳ (رسانه و بحران) تابستان و پائیز ۱۳۸۴: ۸۱-۱۰۷.
- قاسمی، وحید؛ ذوالاکتاف، وحید و نورعلی وند، علی (۱۳۸۸)، **توصیف جامعه‌شناختی عوامل موثر بر وندالیسم و اوباشگری در ورزش فوتبال**، **فصلنامه المپیک**، سال هفدهم، شماره یک.
- کشتگر، سارا (۱۳۹۲)، **نقش نمایش رفتارهای خشونت‌آمیز فوتبال از تلویزیون در رفتارهای نوجوانان عضو باشگاه‌های فوتبال ایران**، **پژوهش‌نامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی**، سال نهم، شماره هفدهم
- محسنی تبریزی، علیرضا و محمد مهدی رحمتی (۱۳۸۱)، **پر خاشگری و خشونت در ورزش فوتبال**، موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران.
- نورعلی وند، علی. (۱۳۸۶)، **بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر وندالیسم و اوباشگری در ورزش فوتبال**، پایان نامه کارشناسی ارشد گروه علوم اجتماعی دانشگاه اصفهان.
- نیازی، اسفندیار (۱۳۹۳)، **راهکارهای پیشگیری انتظامی از بروز پر خاشگری در مجموعه‌های ورزشی**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده مدیریت انتظامی دانشگاه امین
- هنری، پاول ماسن و کارول هوستون، آلتا (۱۳۹۱)، **رشد و شخصیت کودک**، ترجمه مهشید یاسایی. تهران: مرکز نشر.
- وثوقی، منصور و سید محسن خسروی‌نژاد (۱۳۸۸). **بررسی عوامل فرهنگی- اجتماعی رفتار هیجانی تماشاگران فوتبال**، **پژوهش‌نامه علوم اجتماعی**، سال سوم، شماره اول
- ویلیامز، فرانک پی و ماری لین دی. مک شین (۱۳۸۳)، **نظریه‌های جرم‌شناسی**، ترجمه حمیدرضا ملک محمدی، تهران: نشر میزان.
- Armstrong G. and Harris R. (1991), *Football Hooligans: Theory and evidence*, sociological Reviwe.

- Cashmore Ellis(1998),Making Sense of Sports, Routledge.
- Cashmore Ellis (2000), Sports Culture:An A-Z Guide,Routledge.
- Clarke John(1978),Football and Working Class Fans:Tradition and Change,in
Ingham R. et.al, Football Hooliganism: The Wider Context, London:Inter-
Action.
- Dunning Eric , Murphy Patrick and Waddington Ian (1991), Anthropological Versus
Sociological Approaches to The Study of Soccer Hooliganism:Some Critical
Notes, **Sociological Review** ,volume 39,No.3.
- Dunning Eric(1993), Sport in Civilizing Process:Aspects of Development of Modern
Sport, in Dunning E. Maguire J. and Pearton R.(eds).The Sports Process:A
Comparative and Developmental Approach.Human Kinetics Publishers.
- Goffman, Erving (1959), The Presentation of self in Everyday life. Harmondsworth:
Penguin
- Hirschi, Travis (1969), Causes of Delinquency, Berkeley and Los Angeles,
University of California Press,p.16.

